

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Michał Jaczyński, *Obecność muzyki żydowskiej w powszechnej kulturze wybranych ośrodków Europy Środkowej w dwudziestoleciu międzywojennym*, Promotor: prof. dr hab. Magdalena

Dziadek, data przygotowania streszczenia: 24.05.2023 r.

Dysertacja jest wynikiem badań porównawczych nad przenikaniem muzyki żydowskiej do powszechnej kultury muzycznej (określanej w źródłach z epoki także jako kultura ogółu lub kultura oficjalna) czterech ośrodków wielkomiejskich, które tworzyły w dwudziestoleciu międzywojennym tzw. „sieć”: Wiednia, Pragi, Warszawy i Lwowa. Podstawą porównania były badania źródłowe przeprowadzone w archiwach, muzeach i bibliotekach tych miast, jak również kwerenda prasowa, obejmująca czołowe tytuły wychodzących w nich dzienników oraz periodyków kulturalnych, zarówno żydowskich (publikowanych w językach większości), jak i nieżydowskich. Punktem wyjścia pracy nad uporządkowaniem i interpretacją zebranego materiału źródłowego było zdefiniowanie muzyki żydowskiej w jej odmianie profesjonalnej jako nowoczesnej twórczości świadomie zorientowanej na wykorzystanie materiału muzycznego pochodzącego z tradycji żydowskiej/ hebrajskiej lub stanowiącej jego stylizację, według reguł wytworzonych w kręgu dwudziestowiecznych szkół narodowych. Jako podłoże ideowe tego rodzaju twórczości – realizowanej w kręgu profesjonalnych kompozytorów i trafiającej do oficjalnych sal koncertowych oraz na anteny rozgłośni radiowych za sprawą inicjatyw żydowskich stowarzyszeń kulturalnych – wskazano tzw. „renesans żydowski” oraz syjonizm. Poza sferą muzyki poważnej przebadano drogi, jakimi trafiała do nieżydowskiego bądź zasymilowanego odbiorcy żydowska muzyka popularna. W tym aspekcie przedmiotem refleksji stały się audycje radiowe, spektakle teatralne, kabaretowe oraz filmy. W odniesieniu do wszystkich tych aspektów zajęto się także społeczną recepcją muzyki żydowskiej, uwypuklając rolę krytyki muzycznej (żydowskiej i nieżydowskiej) jako współtwórcy kanonu dzieł żydowskich. Znaczącą część pracy zajmują prezentacje najważniejszych utworów, które wpisano do tego kanonu. W tym celu poddano je analizie muzykologicznej zmierzającej do interpretacji wyborów gatunkowych, zidentyfikowania obecnego w utworach autentycznego materiału w postaci tradycyjnych pieśni żydowskich lub utworów synagogałnych (jeśli takie zapożyczenia istniały), a dalej – określenia zastosowanych przez danego twórcę środków kompozytorskich i ogólnego określenia jego dążeń w zakresie stylu.

We wstępie do pracy zawarto omówienie literatury przedmiotu, zaprezentowano definicje muzyki żydowskiej od XVIII do XXI wieku oraz wytłumaczono znaczenie użytego terminu „powszechna kultura muzyczna”. Kolejne rozdziały pracy prezentują materiał źródłowy w podziale na poszczególne miasta. W odniesieniu do każdego z nich omówiono przejawy obecności muzyki żydowskiej w przestrzeni publicznej w podziale na profesjonalną twórczość (owoce działalności tzw. „nowej szkoły żydowskiej” w muzyce), działalność koncertową wirtuozów, pieśniarzy estradowych i tancerzy propagujących tę twórczość, obecność muzyki żydowskiej w programach radiowych, zagadnienia dotyczące roli muzyki żydowskiej w sonosferze żydowskiego teatru i filmu oraz rolę prasy żydowskiej i nieżydowskiej jako propagatora muzyki żydowskiej. Nakreślona za pomocą metody mikrohistorycznej historię obecności muzyki żydowskiej w obiegu powszechnym międzywojennych metropolii poprzedzono zarysem tła historycznego, ukazującego dzieje żydowskiej kultury muzycznej i jej powiązań z kulturą powszechną od końca XIX wieku. W podsumowaniu zaznaczono główne podobieństwa i różnice w przyjmowaniu się muzyki żydowskiej w Wiedniu, Pradze, Warszawie i Lwowie oraz wyjaśniono ich pochodzenie w związku z sytuacją polityczną i społeczną.

Michał Jędrzejko

Summary of the doctoral dissertation

Michał Jaczyński, *The presence of Jewish music in the common culture of selected Central European centers in the interwar period*, Promoter: prof. dr hab. Magdalena Dziadek,
date of preparation of the summary: 24.05.2023

The dissertation is the result of comparative research on the penetration of Jewish music into the common musical culture (also referred to in sources from the era as general culture or official culture) of four metropolitan centers that together in the interwar period formed the so-called “network”: Vienna, Prague, Warsaw and Lviv. The comparison was based on source research conducted in the archives, museums and libraries of these cities, as well as a press query covering the leading titles of daily newspapers and cultural periodicals published there, both Jewish (issued in the majority languages) and non-Jewish. The starting point for the work on the arrangement and interpretation of the collected source material was the definition of Jewish music in its professional variety as modern musical works consciously oriented to the use of musical material from the Jewish/Hebrew tradition or its stylization, according to the rules developed in the circle of twentieth-century national schools. As the ideological basis for these works—created in the circle of professional composers and reaching official concert halls and radio stations thanks to the initiatives of Jewish cultural associations—the so-called “Jewish Renaissance” and Zionism were present. Apart from the sphere of classical music, the ways in which Jewish popular music reached a non-Jewish or assimilated audience were examined. In this aspect, radio broadcasts, theater and cabaret performances and films became the subject of reflection. In relation to all these aspects, the social reception of Jewish music was also addressed, emphasizing the role of music criticism (Jewish and non-Jewish) as a co-creator of the canon of Jewish works. A significant part of the thesis is occupied by presentations of the most important musical works included in this canon. For this purpose, they were subjected to a musicological analysis aimed at interpreting genre choices, identifying the authentic material present in the works in the form of traditional Jewish songs or synagogue songs (if such borrowings existed), and then determining the compositional means used by a given composer and generally defining his aspirations in terms of musical style.

The introduction to the dissertation includes a discussion of the literature on the subject, a presentation of the definitions of Jewish music from the 18th to the 21st century, as well as an explanation of the meaning of the term “common musical culture”. The following chapters of the thesis present the source material broken down by the four cities mentioned above. With regard to each of them, the manifestations of the presence of Jewish music in the public space

are discussed, divided into: professional works (the result of the activity of the so-called “new Jewish school in music”), concert activity of virtuosos, stage singers and dancers promoting these works, the presence of Jewish music in radio programs, issues concerning the role of Jewish music in the sonosphere of Jewish theater and film, and the role of the Jewish and non-Jewish press as a promoter of Jewish music. The history of the presence of Jewish music in the general circulation of interwar metropolises (written using the microhistorical method) is preceded by an outline of the historical background, showing the history of Jewish musical culture and its connections with popular culture from the end of the 19th century. The summary highlights the main similarities and differences in the process of adapting Jewish music in Vienna, Prague, Warsaw and Lviv, and explains the reasons for the differentiation in connection with the political and social situation.

Michał Jędrzejewski